

Власність в ринковій економіці суверенна, не залежить від влади, а гарантується і захищається нею. Відомий латиноамериканський економіст Ернандо де Сото надзвичайно важливу роль виводить закріпленню та специфікації прав власності, з яких на його думу розпочинається процес самоорганізації суспільства в ході якого воно тільки й в змозі поступально розвиватися [10, с. 80]. Саме тому, головне завдання при побудові ринкових відносин – це трансформація відносин власності, що потребує принципово нових відносини між державою, економікою та агентами. На державу покладається забезпечення конституційних гарантій, прав, свобод власника й умов для реалізації прав власності. Так як, саме вони є домінантною процвітання економіки.

Список літератури: 1. Соціологічне опитування // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=325 2. The Global Competitiveness Report 2013–2014: Full Data Edition is published by the World Economic Forum, p. 554, с. 410-430/ 3. James M. Buchanan, The Collected Works of James M. Buchanan, vol. 7 (The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan)/1975// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oll.libertyfund.org/titles/1827> 4. Finn E. Kydland, Edward C. Prescott Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans// Journal of Political Economy - J POLIT ECON, vol. 85, no. 3, 1977 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.sfu.ca/~kkasa/prescott_77.pdf 5. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. Шумпетер. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с 6. Нормативно-правова складова інституційної архітектури державної форми власності / В. О. Мандибуря // Екон. теорія. - 2005. - № 1. - С. 67-80. 7. Институциональные проблемы эффективного государства / Под ред. В.В. Дементьева, Р.М. Нуреева. – Донецк: ДонНТУ, 2011. – 372 с. 8. Berglöf, Erik; Claessens, Stijn. 2004. Enforcement and Corporate Governance. World Bank, Washington, D.C.. © World Bank. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/14242> License: CC BY 3.0 Unported. 9. Держава і перехідна економіка: механізм взаємодії / О. О. Беляєв, А. С. Бебело, О. М. Комяков; Київ. нац. екон. ун-т. - К., 2003. – 190 10. Гражевська Н. І. Еволюція концептуальних засад традиційної економічної транзитології / Н.І.Гражевська // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Серія “Економічна”. Вип. 31-1 (117). – Донецьк, ДонНТУ, 2007. – С. 77– 82,

А.С. Колєсніченко, ас. каф. економічного аналізу та обліку НТУ «ХП»

АУДИТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сучасні ринки електричної енергії розвиваються та функціонують в умовах невизначеності й інтенсивного зростання дестабілізуючих факторів, які негативно

впливають на здатність електроенергетичної системи підтримувати збалансованість та адаптованість, зокрема, її технологічних та економічних характеристик. Держава, використовуючи комплекс методів та інструментів, відповідає за регулювання процесів на енергоринку та виявлення зовнішніх і внутрішніх чинників, які викликають фінансові та інфраструктурні втрати суб'єктів ринку електричної енергії з метою попередження їх дії. Одним із найголовніших інструментів, який має вирішувати ці завдання, виступає аудит діяльності учасників електроенергетичного ринку.

Проблемам організації та дослідження методичних засад аудиту господарських операцій присвячені праці таких зарубіжних і вітчизняних авторів: Р. Адамса [1], Е. Аренса [2], С. Бичкової [3], Ф. Дефліза [4], Г. Дженіка [4], І. Пилипенка [5], С. Степанишина [6-7], та ін. Деякі аспекти щодо правил функціонування ринку електричної енергії, структурних, організаційних особливостей, які обумовлюють значення регулюючої ролі держави у формуванні відносин між учасниками ринку, висвітлено у наукових надбаннях таких дослідників: В. Дергачової [12], О. Долгальнової [10], Н. Миці [11], С. Стофта [8], А. Туkenова [9] та ін. Проте динамічний характер розвитку ринку електричної енергії призводить до необхідності постійного оновлення переліку завдань, які пов'язані з формуванням принципів та процедурою проведення аудиту на підприємствах електроенергетичної галузі, підвищуючи інтерес до цієї економічної категорії з боку науковців і практиків у даній сфері.

Методичні та організаційні заходи аудиту визначаються як специфікою самого клієнта, так і галуззю, в якій він здійснює свою господарську діяльність [13, с.188]. Аудит операцій, які відображають взаємовідносини суб'єктів ринку електричної енергії, являє собою складний інститут державного регулювання, який забезпечує взаємозв'язок між державою, електроенергетикою та суспільством. Деякі науковці виділяють окрему категорію державного аудиту, яка відповідає критеріям побудови дієвої структури інститутів регулювання і виконує функції збереження балансу інтересів держави, учасників енергоринку і кінцевих споживачів електроенергії [6-7]. Особливість державного аудиту полягає в тому, що

завдяки прогностичним та аналітичним можливостям цей інститут регулювання, з одного боку, виконує стратегічну функцію, дозволяючи обирати економічно обґрунтовані програми та концепції розвитку галузі, а, з іншого боку, забезпечує найбільш ефективне використання національних ресурсів.

У світовій практиці проведення аудиту, крім державної, виділяють професійну концепцію регулювання аудиторської діяльності [14, с.7]. Ефективність цього способу організації і регулювання аудиту, який виступає інструментом державної регламентації дій і поведінки суб'єктів ринку електроенергії, у більшій мірі, залежить, від ступеня державного впливу на процедуру здійснення аудиторської діяльності, який буде відповідати конкретним умовам ринку.

Налагоджений механізм державних інститутів та ефективна правова система комплексно вирішують проблеми регулювання функціонування ринку електричної енергії на постійній основі. Однак, удосконалення системи державного регулювання, пов'язаної з процесами оновлення електроенергетичного ринку, обумовлює порядок проведення тимчасових аудиторських кампаній у визначені терміни. Зокрема, до таких заходів можна віднести реформаційний аудит. Тобто, виникає необхідність проведення аудиту операцій, пов'язаних зі зміною сучасної моделі ринку на нову із відповідною трансформацією всієї системи державного регулювання діяльності його суб'єктів. Зокрема, Степанишин С. [6-7], акцентував увагу на значенні державного аудиту, виділяючи конституційні ознаки аудиторського контролю. Обґрунтування ролі аудиту в системі державного регулювання взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії надано на рис. 1.

На сучасному етапі розвитку взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії важливим завданням державного регулювання залишається пошук найбільш оптимального набору інструментів, використання яких буде забезпечувати максимальний ефект від впровадження державної політики в галузі електроенергетики. Аудит господарської діяльності учасників енергоринку покликаний проінформувати, надати об'єктивну оцінку та попередити як самих суб'єктів, так і зовнішніх користувачів, державні органи, про поточний стан облікових операцій та економічних процесів, які характеризують їх перебування на

ринку. Ступінь державного впливу на здійснення аудиторської діяльності залежить від мети аудиту, користувачів, які зацікавлені у результатах аудиторської перевірки, що обумовлює необхідність врахування багатьох аспектів під час застосування цього інструменту держрегулювання.

Примітка: складено автором на основі [13-14]

Рис. 1. Роль аудиту в системі державного регулювання взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії

Зважаючи на стратегічну значущість процесів та відносин, які формуються між суб'єктами ринку електричної енергії, дослідження методичної основи, особливостей організації та регламентації аудиторської діяльності дозволяє сформулювати комплексний підхід до здійснення аналітичної та прогностичної оцінки впровадження заходів державного регулювання у цій сфері. Таким чином, аудит стає сучасним соціально-економічним заходом в контексті впровадження

інституціональної теорії державного регулювання відносин між суб'єктами ринку електричної енергії.

Список літератури: 1. *Адамс, Р.* Основы аудита [Текст] / Р. Адамс; за ред. Я.В. Соколова; пер. з англ. — М.: Аудит, ЮНІТІ, 1995. — 398 с. 2. *Аренс, Е. А.* Аудит [Текст] / Е. А. Аренс, Дж. К. Лоббек; пер. з англ. — М.: Фінанси і статистика, 1995. — 560 с. 3. *Бичкова, С. М.* Риски в аудиторской деятельности [Текст] / С. М. Бичкова, Л. Н. Растамханова. — М.: Фінанси та статистика, 2003. — 416 с. 4. *Дефліз, Ф. Л.* Аудит Монтгомери [Текст] / Ф. Л. Дефліз, Г. Р. Дженік, В. М. О'Рейлі, М. М. Хірш; пер. з англ. за ред. Я. В. Соколова, — М.: Аудит, ЮНІТІ, 1997. — 542 с. 5. *Пилипенко, І.* Національна система аудиту: досвід становлення та спрямування розвитку [Текст] / І. Пилипенко, В. Шевчук // Бухгалтерський облік і аудит. — К., 2008. — № 3. — С. 5-14. 6. *Степанішин, С. В.* Конституционный аудит [Текст] / С. В. Степанішин. — М.: Наука, 2006. — 815 с. 7. *Степанішин, С. В.* Государственный аудит и экономика будущего [Текст] / С. В. Степанішин. — М.: Наука, 2008. — 606 с. 8. *Стофт, С.* Экономика энергосистем. Введение в проектирование рынков электроэнергии [Текст] / С. Стофт. — М.: Мир, 2007. — 693 с. 9. *Тукенов, А. А.* Рынок электроэнергии от монополии к конкуренции [Текст] / А. А. Тукенов. — М.: Энергоатомиздат, 2007. — 416 с. 10. *Долгальова, О. В.* Державне регулювання електроенергетичної галузі України [Текст] / О. В. Долгальова // Держава та регіон. Серія: Державне управління. — 2009. — № 3. — С. 33-37. 11. *Мица, Н. В.* Важелі державного регулювання на ринку енергоресурсів [Текст] / Н. В. Мица // Інноваційна економіка. — 2012. — № 2. — С. 306-311. 12. *Дергачова, В. В.* Економічні суперечності та конфлікти на ринку енергоресурсів: витоки кризи // Экологические конфликты в современной системе природопользования [Текст]: Монографія / за ред. проф. С. М. Бобильова та доц. В. В. Сабадаша. — Суми : Університетська книга. — 2010. — 352 с. (с.152-163). 13. *Малка, О. В.* Исследование влияния отраслевой специфики на методику аудита дебиторской и кредиторской задолженности [Текст] / О. В. Малка // Аудит та фінансовий аналіз. — 2010. — № 5. — 188-194. 14. *Бондар, В. П.* Системи організації та регулювання аудиторської діяльності країн світу / В. П. Бондар // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз; відп. ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. — Житомир: ЖДГУ, 2008. — № 2(11). — С. 5-20.

М.В. Шипілова, старший викладач кафедри економічної теорії Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У ФОРМУВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Для створення ефективної та соціально орієнтованої ринкової економіки, заснованої на успішній приватній ініціативі ключових господарюючих суб'єктів, необхідно забезпечити сприятливі інституційні умови. Найбільш активну роль у функціонуванні ринкової економіки відіграють, перш за все, підприємницькі структури, що на сучасному етапі розвитку мають в розвинених країнах всі ознаки соціальної свідомості та відповідальності. Не менше значення підприємництво має і для економік, що трансформуються, перебувають у стадії вирішальних реформ та не вирізняються ані сталістю, ані